

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 351.86:327(478)(043.2)

MUNTEANU ANDRIAN

**MODERNIZAREA SISTEMULUI NAȚIONAL DE
SECURITATE AL REPUBLICII MOLDOVA ÎN
CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE**

**Specialitatea 561.01: Teoria, metodologia politologiei;
instituții și procese politice**

Rezumatul tezei de doctor în științe politice

CHIȘINĂU, 2024

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Științe Politice și Administrative a Universității de Stat din Moldova

Conducător științific:

HÎRBU Diana, doctor în politologie, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

MANOLACHE Constantin, doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar;

PÎRȚAC Grigore, doctor în științe politice, conferențiar universitar.

Componența Consiliului științific specializat:

JUC Victor, președinte, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, membru corespondent;

BENIUC Liliana, secretar științific, doctor în științe politice, conferențiar universitar

ALBU Natalia, doctor în științe politice, conferențiar universitar;

CEBOTARI Svetlana, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar;

BUSUNCIAN Tatiana, membru al CȘS, doctor în științe politice, conferențiar universitar;

PANȚA Rodica, doctor în științe politice.

Susținerea va avea loc la 10 septembrie 2024, ora 14.00, în ședința Consiliului științific specializat D 561.01-24-23, Blocul IV, sala 222 a Universității de Stat din Moldova (mun. Chișinău, str. A. Mateevici, 60, MD 2009, Republica Moldova).

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Științifică a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).

Rezumatul a fost expedit la 9 august 2024.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat:

BENIUC Liliana, doctor în științe politice _____

Conducător științific:

HÎRBU Diana, doctor în politologie _____

Autor

MUNTEANU Andrian _____

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI	12
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	21
BIBLIOGRAFIE	28
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI ..	30
ADNOTĂRI (în română, rusă și engleză)	32

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei cercetate. Cercetarea procesului de modernizare a sistemului național de securitate al Republicii Moldova în contextul integrării europene este o temă deosebit de actuală și complexă. Procesul de modernizare este multidimensional și generează polemici și percepții despre rolul organelor securității statului în cadrul sistemului național de securitate.

Situații precum declanșarea unui război la hotare și obținerea statutului de țară candidată la Uniunea Europeană conferă un nou sens strategic și practic procesului de modernizare a sistemului național de securitate al Republicii Moldova. Astfel, pentru a îndeplini cerințele de stat candidat la Uniunea Europeană și pentru a răspunde condiționalității externe, sistemul național de securitate al Republicii Moldova suferă o transformare continuă prin reformare și inovare, caracterizate de modernizarea pe verticală, ale cărei particularități sunt subordonarea organelor securității statului și extinderea competențelor lor funcționale și modernizarea pe orizontală, ce se exprimă prin restructurări instituționale interne și o mai mare deschidere către societatea civilă.

În prezenta teză de doctor autorul analizează sistemul național de securitate prin cadrul teoretic, reglementar-legal, instituțional și funcțional, centrând Serviciul de Informații și Securitate ca nucleu al acestuia, direct responsabil de sectoarele de securitate, exprimat prin dimensiunile securității naționale: securitate politică, securitate economică, securitate socială, securitate militară, securitate umană și securitate ecologică. Totodată, nivelul organizațional al sistemului național de securitate autorul îl reprezintă prin multitudinea de instituții publice și organizații nonguvernamentale, care, ca formă a modernizării democratice, interacționează cu autoritățile specializate ale statului în vederea consultării și monitorizării implementării politicilor de securitate națională.

Relevanța subiectului investigat este evidentă și se datorează faptului că actorii implicați în securitatea națională, atât cei statali, cât și cei non statali, au viziuni diferite în ceea ce privește abordarea provocărilor de securitate. Provocările actuale la adresa securității sunt rezultatul riscurilor și vulnerabilităților comune cu care se confruntă statele lumii, ceea ce impune necesitatea unei abordări similare. Este indiscutabil că modernizarea sistemului național de securitate al Republicii Moldova în contextul integrării europene este esențială pentru a asigura securitatea și stabilitatea în țară și în regiune. Acest proces implică o serie de reforme și ajustări menite să fie în conformitate cu standardele și practicile europene în domeniul securității, a căror analiză este prezentată în teza de doctor. Printre cele mai importante aspecte se numără consolidarea organelor securității statului și celor ale cooperării dintre ele, actualizarea legislației naționale în domeniul securității pentru a se conforma standardelor și practicilor europene și creșterea transparenței și responsabilității instituțiilor de securitate. Acest lucru implică îmbunătățirea accesului la informații, astfel încât cetățe-

nii să poată urmări și evalua activitatea organelor securității statului și să aibă încredere în ele, precum și responsabilizarea lor față de cetățeni. În general, modernizarea sistemului național de securitate al Republicii Moldova în contextul integrării europene este un proces complex, care necesită angajament și eforturi susținute din partea autorităților, organelor securității statului, societății civile și cetățenilor.

Studiul complex efectuat implică o abordare aprofundată a aspectelor legate de modernizarea sistemului național de securitate. Aceasta prezumă cercetarea atât din perspectiva perioadei de tranziție și schimbare prin care trece Republica Moldova, cât și a procesului de aderare a statului la Uniunea Europeană. De asemenea, se pune accentul pe conștientizarea evoluției sistemului național de securitate și a importanței acestuia în asigurarea stabilității economice, sociale și politice. În acest context, teza de doctor reprezintă o analiză complexă și interdisciplinară, care îmbină domeniile științelor politice, istoriei și studiilor de securitate.

Necesitatea și relevanța cercetării științifice privind modernizarea sistemului național de securitate al Republicii Moldova în contextul integrării europene sunt determinate de câțiva pași importanți, conform viziunii noastre. Un prim pas în acest sens este abordarea teoretică a sistemului național de securitate. Considerăm că o astfel de cercetare ar trebui să ofere o imagine cuprinzătoare asupra conceptului de securitate națională și a sistemului național de securitate, precum și a diferențelor distincte dintre sistemul național de securitate și sistemul securității naționale, așa cum au evoluat în perioada contemporană. Dată fiind complexitatea funcționalității sistemului național de securitate, este necesară o evaluare științifică a politicii de securitate națională, precum și a modernizării instituționale a organelor securității statului.

Având în vedere că integrarea sistemului securității naționale ca element component al sistemului național de securitate reprezintă momentul-cheie în cercetarea noastră, un al doilea pas important, care necesită clarificare în circumstanțele actuale se referă la încadrarea funcțională a sistemului național de securitate și implementarea eficientă a reformelor instituționale în vederea modernizării sistemice, ajustându-le la cerințele Uniunii Europene. Modernizarea sistemului național de securitate este în strânsă legătură cu democratizarea și reforma instituțională a acestuia. În Republica Moldova există diferențe între instituționalizarea formelor organizaționale democratice și modernizarea activității organelor de securitate.

Gradul de studiere a temei de cercetare și definirea tezelor principale ale studiului.

Tema de cercetare este reflectată în cercetări științifice naționale și internaționale cu referire la sistemul național de securitate al Republicii Moldova în contextul integrării europene. Aceasta cuprinde subiectele ce țin de modernizare, securitate națională și sistem național de securitate, care sunt studiate prin prisma realismului politic, cât și a politicilor comparate.

Mecanismul structural al sistemului național de securitate constă în interacțiunea dintre componentele sale, având la bază interesele naționale și valorile unei societăți. Scopul acestui mecanism este de a asigura realizarea obiectivelor strategice ale statului, care sunt determinate de direcțiile politicii de securitate națională. Relevanța tezei de doctor este, de asemenea, legată de importanța analizei factorilor determinanți ai sistemului național de securitate, care sunt în concordanță cu valorile politice specifice statului, precum și de analiza mediului internațional de securitate, care influențează aceste valori și se confruntă cu amenințările la adresa securității. Analiza funcționării componentelor și a factorilor determinanți ai sistemului național de securitate al Republicii Moldova este importantă nu doar din perspectivă teoretică, ci și dintr-o perspectivă practică. Printre autorii consacrați care reprezintă suportul teoretic al cercetării menționăm pe R. Kaplan [14], H. Morgenthau [19], H. Kissinger [15], H. Lasswell [16], B. Buzan [9] ș.a. Dintre autorii autohtoni îi menționăm pe V. Juc [11-13], V. Saca [22], N. Albu [1-4], S. Cebotari [10], C. Manolache [17-18], V. Varzari [24-25], T. Busuncian [7-8], S. Sprincean [23], M. Benchechi [5-6] etc.

Studiile privind sistemul național de securitate se caracterizează, în principal, prin descrieri, având în vedere procesele corelate ale acestuia. Totodată, nu există o definiție general acceptată a modernizării sistemului național de securitate. Eforturile științifice în domeniul istoriografic al conceptelor de sistem național de securitate, modernizare și integrare europeană sunt analizate din perspective precum urmează.

1. Perspectiva obiectivă: se analizează conceptele adiacente sistemului național de securitate, cum ar fi sistemul securității naționale, securitate și securitatea națională.
2. Analiza componentelor distincte: se investighează componentele individuale care formează sistemul național de securitate, inclusiv autoritățile centrale ale statului, organele securității statului, societatea civilă, cetățenii, mediul național de securitate și mediul internațional de securitate.
3. Perspectiva responsabilității: se identifică trei responsabilități principale în procesul de asigurare a securității naționale, care derivă din relațiile dintre elementele constitutive ale sistemului național de securitate: protecția cetățenilor, asigurarea stabilității și prosperității statului, menținerea credibilității statului în plan extern.
4. Cercetările din domeniul evaluării modernizării sistemului național de securitate se concentrează asupra următorilor indicatori de performanță ai securității naționale, care au o interdependență constantă și sunt luați în considerare: calitatea securității naționale asigurată de organele securității statului: se analizează eficiența și eficacitatea organelor securității statului în asigurarea securității naționale; gradul de prioritate acordat politicilor naționale de securitate: se evaluează importanța acordată de către stat politicilor naționale de securitate și gradul lor de punere în

aplicare; timpul necesar pentru tranziția și reforma securității naționale: se examinează durata și procesul de tranziție și reformă în ceea ce privește securitatea națională; evaluarea costurilor modernizării sistemului național de securitate: se analizează costurile asociate cu modernizarea sistemului național de securitate; credibilitatea organelor securității statului în rândul cetățenilor: se evaluează nivelul de încredere și credibilitate pe care cetățenii îl acordă organelor securității statului; flexibilitatea securității naționale sau capacitatea de a răspunde rapid la situații de urgență neașteptate, cum ar fi atacurile teroriste și dezastrele naturale: se analizează capacitatea sistemului național de securitate de a se adapta și a reacționa prompt în fața unor amenințări neașteptate. Acești indicatori de performanță reprezintă aspecte-cheie pentru evaluarea procesului de modernizare a sistemului național de securitate.

Tezele principale ale cercetării:

1. În prezent, odată cu procesul de democratizare a statelor și creșterea rolului societății civile, ca element component al sistemului național de securitate, este necesar ca studiile și actele normative relevante în domeniul securității să acorde o atenție sporită valorii acestui sistem. Sistemul național de securitate are o sferă de manifestare mai cuprinzătoare decât sistemul securității naționale și îl include în mod integral pe acesta din urmă.
2. Legislația Republicii Moldova referitoare la sistemul național de securitate și securitatea națională trebuie actualizată și adaptată la nevoile actuale și la cerințele sistemului european de securitate, acordându-se o atenție deosebită cunoașterii, prevenirii și contracarării amenințărilor interne sau externe, care pot afecta securitatea statului. Pachetul de legi propuse de Serviciul de Informații și Securitate și adoptate de Parlamentul Republicii Moldova în 2023 reprezintă un pas însemnat în această direcție. De asemenea, este important să se analizeze și să se îmbunătățească activitatea organelor securității statului în ceea ce privește asigurarea securității naționale. Această necesitate este confirmată și în cercetările științifice relevante în domeniu.
3. Analiza legislației naționale în domeniul securității naționale și a publicațiilor științifice relevante dezvăluie mai multe deficiențe care reduc eficacitatea generală a funcționării sistemului național de securitate. În primul rând, se constată lipsa unei abordări integrate a dezvoltării legislației în domeniul securității la toate nivelurile, inclusiv securitatea statului și securitatea umană, precum și a conceptelor de securitate națională deja aprobate. Până în prezent, actorii implicați în asigurarea securității naționale abordează individual diferite tipuri de securitate prin inițiative instituționale independente, ceea ce duce la o implementare insuficientă a acestora. În al doilea rând, se observă lipsa consolidării juridice și instituționale a termenului „sistem național de securitate”, în timp ce se folosesc în mod corespunzător conceptele corelative în legislație și practică,

cum ar fi „sistemul securității naționale”, ceea ce contribuie la incertitudinea terminologică. În al treilea rând, se evidențiază lipsa continuității în legislație privind securitatea națională, inclusiv în ceea ce privește crearea unui sistem național de securitate integrat în sistemul european de securitate.

4. Procesul de tranziție către democrație a Republicii Moldova pune în prim-plan necesitatea creării unui sistem național de securitate modern, cu instituții specializate actualizate, care să își îndeplinească eficient funcțiile specifice. Nivelul de modernizare a organelor securității statului este determinat de capacitatea acestora de a atinge următoarele obiective: asigurarea controlului democratic al autorităților naționale de securitate, în special al Serviciului de Informații și Securitate (SIS); promovarea transparenței în activitatea organelor securității statului; încurajarea culturii de securitate în societate și dezvoltarea unui sistem de valori legate de securitate.
5. Modernizarea sectorului de securitate al Republicii Moldova recunoaște că tranziția de la sistemul „tradițional” al securității naționale la sistemul „modern” al securității naționale nu implică doar dezvoltarea instituțională și adaptarea la practicile europene. Implementarea măsurilor de reformare a sectorului de securitate necesită o reorganizare a agendei politice și, în același timp, o creștere a responsabilității factorilor decizionali ai statului. Prin intermediul mecanismelor democratice se urmărește o transformare profundă a sectorului de securitate în vederea asigurării securității naționale. Aceasta se realizează prin consolidarea și îmbunătățirea continuă a mecanismelor democratice de funcționare a sistemului național de securitate, adaptându-le la noile realități. Iar recenta includere a Centrului Național Anticorupție în sistemul organelor de securitate a statului denotă o realitate actuală, exprimată prin faptul că corupția instituțională periclitează direct securitatea națională.

Scopul și obiectivele tezei. Ținând cont de actualitatea și de gradul de investigare a temei, ne-am propus drept scop realizarea unui studiu complex și aprofundat privind procesul de modernizare a sistemului național de securitate, realizat prin prisma politicii de integrare europeană a statului.

Pentru atingerea acestui scop au fost trasate următoarele **obiective de cercetare**: analiza conceptului, esenței, structurii *sistem național de securitate* și a proceselor aferente, gen securitate națională, mediu de securitate și identificarea complexității acestora în perioada contemporană; prezentarea căilor actuale de modernizare a *sistemului național de securitate* prin prisma procesului de *integrare europeană*; analiza detaliată a elementelor instituționale ale *sistemului național de securitate* din Republica Moldova și elucidarea principalelor lacune de funcționalitate a lor; analiza parametrilor de modernizare a Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova; abordarea specificului modernizării sistemului național de securitate din statele aflate în vecinătatea Republicii Moldova, precum România și Ucraina; cercetarea particularităților și evaluarea funcțională a sistemului național de securitate în procesul modernizării; ana-

liza contribuției politicilor de securitate comunitară în procesul consolidării sistemului național de securitate; studierea modului de aplicare a mandatului judecătoresc în alte state și necesitatea aplicării acestuia în Republica Moldova, ca mecanism de asigurare a securității naționale; elaborarea de concluzii privind procesul de modernizare a sistemului național de securitate, problemele soluționării acestora și formularea de propuneri și recomandări în vederea eficientizării modernizării instituționale și funcționale a acestuia, atât sub aspect teoretic, cât și practic în domeniu.

Ipoteza cercetării. Modernizarea sistemului național de securitate prin integrarea lui la sistemul european de securitate, reprezintă un imperativ strategic de importanță națională, necesitând acțiuni de ajustare instituțională și legislativă la cerințele Uniunii Europene. În acest context, procesul de consolidare a capacităților instituționale ale sistemului național de securitate este legat de asigurarea intereselor naționale ale Republicii Moldova, fiind influențat de o serie de factori interni și externi de natură geopolitică, politică și economică, cât și de transformările din cadrul sistemului internațional de securitate, caracterizat de globalizare, război hibrid, migrație și instabilitate în relațiile internaționale.

Supportul metodologic și teoretico-științific.

În scopul atingerii obiectivelor tezei, autorul a aplicat principiile fundamentale ale metodologiei științei politice contemporane, precum urmează:

Principiul cercetării interdisciplinare, care a permis abordarea subiectului din diverse perspective și integrarea cunoștințelor din diferite domenii în analiza sistemului național de securitate.

Principiul istoricismului, care a facilitat înțelegerea evoluției sistemului național de securitate și transformările sale în contextul schimbărilor survenite în mediul național și internațional de securitate. Acest principiu a oferit un cadru propice pentru cercetarea atât a contextului național de securitate, cât și pentru identificarea legăturilor cauzale ale direcțiilor de modernizare a instituțiilor sistemului național de securitate, abordate într-o perspectivă diacronică.

Principiul determinismului, care a contribuit la identificarea factorilor determinanți ai modernizării cadrului instituțional al sistemului național de securitate și la fundamentarea principiilor funcționalității acestuia.

Principiul abordării sistemice, care a acoperit întregul spectru al modernizării în domeniul securității, incluzând politici, practici și mecanisme care se completează reciproc și sunt interconectate și interdependente. Sistemul național de securitate a fost tratat ca o entitate compusă din elemente care se manifestă prin activități concrete.

În procesul de elaborare a lucrării au fost utilizate diverse metode de cercetare general-științifică și particular-științifică pentru investigarea activității de modernizare a sistemului național de securitate. Metodologia de cercetare științifică a fost fundamentată pe un set de teorii și concepte specifice domeniului științelor politice,

materializate în conținutul tezei de doctor prin intermediul următoarelor metode:

a) *Metoda sistemică*, care a implicat cercetarea particularităților structurale și funcționale ale sistemului național de securitate, precum și analiza normelor juridice care reglementează acest sistem, aspecte elucidate în subcapitolele 1.2, 2.1, 3.1.

b) *Metoda istorică*, utilizată pentru investigarea evoluției instituțiilor sistemului național de securitate din Republica Moldova, începând de la proclamarea independenței statului și până în prezent. Rezultatele aplicării metodei istorice au fost reflectate în subcapitolele 2.1, 3.1 ale prezentei teze.

c) *Metoda comparativă*, care a contribuit la cercetarea organelor securității statului prin comparație în cadrul diferitor segmente spațiale, aplicată în subcapitolul 2.2 al tezei.

d) *Metoda structural-funcțională*, prin care s-au identificat obiectivele strategice de modernizare ale sistemului național de securitate, elucidată în subcapitolele 2.1, 2.3, 3.1, 3.3.

În urma cercetării s-a efectuat un studiu interdisciplinar care a integrat mai multe discipline și a contribuit la o înțelegere mai cuprinzătoare a rolului modernizării sistemului național de securitate în asigurarea securității naționale a statului. Prin abordarea acestui subiect din diverse perspective disciplinare, a fost creat un tablou mai clar al analizei, evidențiindu-se gradul de cercetare și importanța acestui aspect în contextul securității naționale.

Problema științifică importantă soluționată constă în *determinarea și cercetarea multidimensională a sistemului național de securitate al Republicii Moldova, precum și elucidarea cadrului de modernizare a acestuia în contextul integrării europene, fapt care a determinat formularea unei fundamentări științifice în științele politice, pe acest segment de cercetare, precum și formularea unor propuneri în vederea consolidării securității naționale și aplicării depline a mecanismelor instituțional-funcționale de asigurare a securității.*

Noutatea științifică a rezultatelor obținute. Această teză de doctor reprezintă o investigație științifică amplă și detaliată, concentrată pe studiul modernizării sistemului național de securitate al Republicii Moldova în contextul integrării europene. În literatura de specialitate din Republica Moldova, subiectul modernizării sistemului național de securitate a fost abordat în mod fragmentar și dispersat. Prin urmare, teza de doctor reprezintă o inițiativă de cercetare științifică sistematică a acestei problematice, realizând o analiză exhaustivă și coerentă a domeniului.

Caracterul inovator al acestei cercetări constă în sintetizarea conceptelor contemporane referitoare la sistemul național de securitate și modernizarea securitară, într-o manieră integrată și în scopul satisfacerii intereselor naționale ale statului. De asemenea, autorul își propune să prezinte importanța mandatului judecătoresc ca mecanism de asigurare a securității și să evalueze funcționalitatea sistemului național de securitate în procesul de modernizare. O altă componentă inovatoare

a cercetării constă în realizarea unei analize cuprinzătoare a parametrilor de modernizare ai Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova. Totodată, autorul urmărește să evalueze riscurile, amenințările și vulnerabilitățile de securitate care au un impact asupra sistemului național de securitate.

Importanța teoretică a lucrării. Teza de doctor în științe politice reprezintă o investigație detaliată, având un caracter teoretic și aplicativ, în cadrul căreia s-a realizat o examinare cuprinzătoare a modernizării sistemului național de securitate, cu un accent deosebit pe procesul desfășurat în Republica Moldova. Lucrarea subliniază importanța organelor securității statului în consolidarea securității naționale. Astfel, această teză poate servi ca referință în elaborarea politicilor privind asigurarea securității naționale.

Valoarea aplicativă a cercetării. Sub aspect aplicativ, teza de doctor reprezintă un studiu de factură interdisciplinară menit să contribuie la elucidarea stării sistemului național de securitate din Republica Moldova și căile de modernizare a acestuia în condițiile integrării europene a statului.

Materialele cuprinse în teză au o valoare didactică semnificativă. Acestea pot fi utilizate în predarea cursurilor normative și speciale pentru disciplinele, precum Studii de securitate, Politologie, Istorie și Relații internaționale, atât în instruirea licențiaților, masteranzilor, cât și a doctoranzilor în instituțiile de învățământ superior. Astfel, aceste materiale pot servi drept resurse de învățare și de cercetare pentru studenți și cadre didactice, contribuind la îmbogățirea cunoștințelor și înțelegerea procesului de modernizare a sistemului național de securitate și a importanței acestuia în contextul securității naționale.

În mod general, cercetarea are beneficii pentru experții și teoreticienii specializați în domeniul studiilor de securitate și științelor politice, care sunt interesați de natura activității sistemului național de securitate și de impactul său asupra asigurării stabilității și securității naționale a statului. În mod specific, lucrarea reprezintă interes pentru colaboratorii organelor securității statului și funcționarii publici implicați în elaborarea politicilor naționale de securitate și apărare.

Rezultatele obținute în cadrul cercetării sunt benefice pentru dezvoltarea continuă a studiilor de securitate și, în special, contribuie la extinderea și aprofundarea cunoștințelor teoretice privind complexitatea securității naționale, având Republica Moldova ca exemplu.

Teza reprezintă o sursă monografică pentru cercetătorii din aceste domenii, care sunt preocupați de problema securității naționale. Rezultatele obținute pot servi drept referințe în cercetările ulterioare cu privire la această problemă, inclusiv în realizarea de monografii, teze de doctor și studii științifice. De asemenea, rezultatele pot fi utile în contextul activității didactice, inclusiv în elaborarea cursurilor universitare, manualelor și materialelor teoretice și practice utilizate în diferite niveluri de instruire în domeniul studiilor de securitate, istorie și teorie politică.

Aprobarea rezultatelor științifice. Investigația se înscrie în direcțiile de cercetare aprobate de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare și de Senatul Universității de Stat din Moldova. Lucrarea a fost realizată pe parcursul a 8 ani de studii la doctorat, fiind elaborată în cadrul Departamentului Științe Politice și Administrative al Facultății Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a Universității de Stat din Moldova.

Publicații la tema tezei: Rezultatele cercetării au fost expuse în 19 articole și rezumate științifice, în publicații periodice și reviste științifice atât din Republica Moldova, cât și din România, Georgia.

Cuvinte-cheie: sistem național de securitate, modernizare, securitate națională, integrare europeană, mediu de securitate, organele securității statului, Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Serviciul Vamal, Poliția de Frontieră, Serviciul Pază și Protecție de Stat, Centrul Național Anticorupție.

CONȚINUTUL TEZEI

Prezenta teză a fost elaborată în concordanță cu scopul și obiectivele cercetării, fiind alcătuită din introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie, anexe, lista abrevierilor, adnotări în trei limbi.

Introducerea reflectă actualitatea și importanța temei abordate, descrierea situației în domeniul de cercetare, scopul și obiectivele, ipoteza de cercetare, sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese, noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute, problema științifică importantă soluționată, aprobarea rezultatelor și sumarul capitolelor tezei.

În Capitolul 1, intitulat „**Abordări istoriografice și conceptual-teoretice privind conexiunea dintre modernizare, sistem național de securitate și integrare europeană**” este realizat *analiza istoriografică și teoretico-metodologică* a sistemului național de securitate și a modernizării acestuia la etapa actuală, precum și impactul politicii de integrare europeană asupra acestui proces. Pornim de la *premise* că la etapa actuală indexul de referință pentru asigurarea securității și stabilității naționale în societățile democratice este *sistemul național de securitate*, care înglobează *sistemul de securitate națională*, cu creșterea rolului valoric al societății civile, ca componentă de sistem și al comunicării strategice dintre organele centrale ale statului, societatea civilă și organele securității statului, în vederea elaborării și aplicării politicilor de securitate și apărare. În acest context, autorul demonstrează necesitatea extinderii în uzul științific al studiilor de securitate a termenului ”sistem național de securitate”.

În Subcapitolul 1.1 al lucrării ”**Analiza conceptelor de sistem național de securitate, modernizare și integrare europeană: studiu istoriografic**” se expune studiul istoriografic al subiectului și obiectului cercetării. Explorând evoluția subiectului în cadrul cercetărilor anterioare, se examinează perspectivele teoretice

utilizate în studiile relevante. Scopul este de a oferi o înțelegere aprofundată a contextului istoric și teoretic al modernizării sistemului național de securitate.

Subcapitolul 1.2 **”Repere teoretico-metodologice de cercetare a modernizării sistemului național de securitate în contextul integrării europene”** se concentrează pe abordările conceptual-teoretice referitoare la modernizare, sistem național de securitate și derivatele lui, în contextul procesului de integrare europeană a unui stat. Aici se examinează conceptele-cheie și teoriile relevante care ghidează înțelegerea modernizării sistemului național de securitate, având ca scop clarificarea conceptelor și identificarea legăturilor teoretico-practice între modernizare, sistem național de securitate și integrarea europeană.

Cercetând problematica modernizării sistemului național de securitate prin prisma structurii și a formelor de manifestare în lumea contemporană a conceptelor științifice „modernizare”, „sistem național de securitate” și „integrare europeană”, configurăm principalele concluzii importante, incluse în Subcapitolul 1.3 **”Concluzii”**, care marchează aportul nostru teoretic la înțelegerea acestui fenomen:

- Această inițiativă științifică va servi ca bază teoretică solidă pentru a prezenta în mod complet și obiectiv stadiul actual al sistemului național de securitate din Republica Moldova, precum și procesul său de modernizare. Demersul științific permite cercetătorilor și practicienilor să identifice imperfecțiunile existente în adaptarea sistemului național de securitate la standardele europene în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Mai mult decât atât, studiul facilitează propunerea de soluții concrete pentru a elimina lacunele legislative și problemele de funcționare instituțională, contribuind în final la îmbunătățirea și eficientizarea sistemului național de securitate.
- Analiza istoriografică a problemei cercetate a relevat că se evidențiază contribuțiile școlii teoretice occidentale, inclusiv cercetările experților din SUA și România, precum și abordările din școala est-europeană și cercetările realizate în Republica Moldova. În ceea ce privește studiile de securitate realizate de cercetătorii din Republica Moldova, merită de remarcat lansarea în luna mai 2020 a unei platforme de comunicare între Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova și societatea civilă, mediul științific și academic național, cu scopul de a promova transparența și modernizarea instituțională a organelor securității statului, precum și de a valorifica rolul sistemului național de securitate. Aceste evoluții indică necesitatea unei abordări multidisciplinare și deschise a sistemului național de securitate, în care se iau în considerare multiplele dimensiuni și actorii implicați în asigurarea securității naționale. Prin urmare, se promovează o perspectivă mai amplă și cuprinzătoare asupra subiectului, contribuind la dezvoltarea cunoștințelor și înțelegerii în acest domeniu important.
- Studiul dimensiunilor sistemului național de securitate pune în evidență provocările interpretării, adaptării și transformării acestuia într-o societate în schimbare. Proce-

sul complex al funcționării sistemului național de securitate într-o societate în schimbare este caracterizat de o *relație directă între democratizarea instituțiilor de securitate și reforma acestora*, precum și între *modernizarea instituțiilor de securitate și modernizarea politică*. În prezent, observăm o creștere a implicării actorilor internaționali în procesul de modernizare a sistemului național de securitate din Republica Moldova. Toate aceste aspecte accentuează importanța studiului științific al sistemului național de securitate. Analiza istoriografică ne-a permis să identificăm un cadru epistemologic solid pentru cercetarea în domeniul analizat. Deși definițiile sistemului național de securitate se intersectează cu cele ale sistemului internațional de securitate și reflectă în special percepțiile și atitudinea experților autohtoni, români și occidentali, utilizarea diverselor surse bibliografice ne furnizează un suport factologic bogat. Analiza literaturii de specialitate în domeniul tezei de cercetare ne permite să afirmăm că, deși autorii se concentrează în special pe factorii care consolidează securitatea națională și pe diversele lacune de adaptare funcțională ale organelor securității statului, iar mecanismele de remediere sunt semnificative și diverse, argumentele prezentate de ei necesită o concluziune mai mare.

- Prin examinarea cadrului conceptual și teoretic, am analizat diferite perspective și abordări științifice referitoare la securitatea națională, sistemul național de securitate și modernizarea acestuia. Analiza conceptelor legate de securitatea națională evidențiază caracterul complex al acesteia ca element esențial în definirea științifică a sistemului național de securitate, ceea ce reprezintă principala provocare în formularea unei definiții clare și distincte între sistemul național de securitate și sistemul securității naționale.
- Prin natura sa, modernizarea sistemului național de securitate reprezintă un proces de tranziție și evoluție a instituțiilor naționale de securitate, cu scopul de a le îmbunătăți de la un stadiu inferior la unul superior de dezvoltare. *Modernizarea sistemului național de securitate implică formarea, dezvoltarea și reformarea instituțiilor naționale de securitate în conformitate cu structurile de securitate europene*. În același timp, acest proces implică conștientizarea necesității și adoptarea măsurilor corespunzătoare pentru a organiza sistemul instituțiilor de securitate conform cerințelor și resurselor Uniunii Europene. Autorii care se ocupă de securitatea națională au subliniat importanța clarificării factorilor normativi – legislativi, instituționali, istorici și funcționali în contextul național, pentru a stabili o distincție clară între posibilitățile de modernizare a sistemului național de securitate și standardele europene în acest domeniu.
- În prezent, conceptele de „modernizare” și „sistem național de securitate” atrag o atenție considerabilă, fiind discutate în numeroase publicații științifice, conferințe și simpozioane. Conceptul de „modernizare a sistemului național de securitate” s-a extins pentru a reflecta schimbările survenite în analiza studiilor de securitate și pentru a lua în considerare o varietate de factori care influențează acest fenomen,

pe lângă conotația sa militară inițială. În cadrul cercetării, termenul de „securitate națională” este abordat prin prisma politicii de securitate și reprezintă starea pe care un stat trebuie să o atingă pentru a se dezvolta în mod liber și pentru a acționa în favoarea intereselor sale fundamentale, fără constrângeri.

- Prin analiza publicațiilor științifice din domeniu, putem obține o perspectivă globală asupra evoluției conceptului de sistem național de securitate, considerat unul dintre procesele semnificative pentru dezvoltarea unui stat. De asemenea, putem observa evoluția conceptului de modernizare, care a dus la ideea de modernizare a sistemului național de securitate și la identificarea mecanismelor necesare pentru acest proces în contextul aderării la Uniunea Europeană a statului.
- Analiza științifică a Uniunii Europene abordează în principal securitatea într-o perspectivă externă, având în vedere contextul internațional actual, precum și crizele și dezbaterile politice din interiorul UE. Aceste cercetări se concentrează pe evaluarea amenințărilor și riscurilor externe cu care se confruntă Uniunea Europeană, inclusiv războiul din Ucraina, conflictele regionale, terorismul, migrația și evoluțiile geopolitice. În plus, se examinează politica externă a UE și cooperarea sa în materie de securitate și apărare cu partenerii internaționali.
- Analiza și definirea sistemului național de securitate au evidențiat importanța actorilor și factorilor care influențează securitatea națională, având un impact semnificativ asupra stabilității acestui sistem. În practică, sistemul național de securitate suferă modificări în funcție de nivelul de dezvoltare și democratizare al statului, gradul de reformă al sectorului de securitate, modernizarea acestuia în conformitate cu cerințele structurilor europene, precum și nivelul de control civic asupra organelor securității statului. În același context, se realizează analiza riscurilor și vulnerabilităților naționale, se evaluează investiția statului în instituțiile de securitate și se ține cont de interesul puterii politice, inclusiv al partidelor de guvernământ, de a controla instituțiile de securitate. Se acordă atenție îmbunătățirii mecanismelor de gestionare a crizelor, evaluării realiste a riscurilor de securitate, revizuirii legislației de securitate și implicării societății civile ca grup de experți în procesul de reformă a organelor securității statului.

Capitolul 2, intitulat „**Dimensiunile politico-instituționale ale modernizării sistemului național de securitate**” prezintă un interes științific și practic deosebit, fiind consacrat analizei contextului structural al sistemului național de securitate în condițiile modernizării sale, precum și relevanței modernizării Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova.

Capacitatea puterii politice de a garanta securitatea statului într-un mediu internațional globalizat și incert depinde de ritmul modernizării sistemului național de securitate, adaptat la contextul actual de securitate. În Republica Moldova dimensiunile politico-instituționale ale sistemului național de securitate sunt strâns legate de procesele de transformare a rolului statului în perioada de

independență, de interesele naționale ale statului, de evoluția sistemului politic, de implicarea societății civile, precum și de riscurile și amenințările interne și externe cu care se confruntă.

Subcapitolul 2.1 al tezei de doctor **”Contextul structural al sistemului național de securitate în condițiile modernizării sale”** argumentează că modernizarea sistemului național de securitate reprezintă o necesitate imperativă pentru Republica Moldova, care se află în proces de transformare. Analiza structurii sistemului național de securitate se face prin prisma interacțiunii între componentele sale, fundamentate pe interesele și valorile naționale ale statului, având ca scop îndeplinirea obiectivelor strategice ale statului, stabilite în conformitate cu direcțiile politicii de securitate națională.

Un rol deosebit revine polemicilor din teoria și practica studiilor de securitate cu privire la specificul modernizării sistemului național de securitate în statele din vecinătatea Republicii Moldova - România și Ucraina, subiect analizat în Subcapitolul 2.2 al tezei **”Specificul modernizării organelor securității statului ca componente instituționale primare ale sistemului național de securitate: din experiența României și Ucrainei”**.

Din analiza realizată în Subcapitolul 2.3 al tezei **”Relevanța modernizării Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova ca nucleu al sistemului național de securitate”**, concluzionăm că Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova reprezintă instituția-cheie în asigurarea securității naționale a statului, având responsabilitatea principală de a o proteja. SIS joacă un rol central în abordarea și soluționarea problemelor legate de securitatea națională, contribuind în mod semnificativ la menținerea stabilității în societate. Amenințările potențiale la adresa securității naționale au o natură difuză și necesită acțiuni preventive, mai degrabă decât reactivă. Cu toate acestea, deși SIS are un rol esențial în abordarea problemelor tradiționale de securitate ale statului, eliminarea acestor amenințări nu poate fi realizată doar de către Serviciu, ci necesită cooperarea și coordonarea tuturor componentelor sistemului național de securitate. În acest sens, SIS îndeplinește un rol operațional primar în cadrul acestui sistem.

Subcapitolul 2.4 **”Concluzii”** include principalele concluzii elaborate în Capitolul 2:

- Sistemul național de securitate al Republicii Moldova este influențat direct de mediul de securitate intern și internațional, iar orientările politicii de securitate națională sunt determinate de valorile și interesele naționale, precum și de capacitatea guvernării de a realiza obiectivele strategice ale statului și de a contracara amenințările la adresa securității naționale.
- Parlamentul, Guvernul, Președintele Republicii Moldova și Consiliul Suprem de Securitate, ca autorități publice supreme responsabile de asigurarea securității na-

ționale, constituie nucleul funcțional al sistemului național de securitate. Aceste autorități elaborează direcțiile de acțiune și coordonează activitatea instituțiilor componente ale sistemului. În același timp, controlul democratic asupra instituțiilor de securitate ale statului este realizat de societatea civilă și cetățeni, care monitorizează relațiile dintre factorul politic și organele securității statului. Acest control include aspecte precum alocarea resurselor, raportul dintre componente militare și civile ale sistemului național de securitate și politicile de securitate națională. Cu toate acestea, trebuie subliniat faptul că politicienii aflați la guvernare reprezintă un element instabil în sistemul național de securitate. Aceștia au responsabilitatea directă în elaborarea politicii de securitate, iar într-un stat în schimbare, unde există fluctuații politice și interese instituționale diverse, stabilitatea lor poate afecta securitatea națională. Prin urmare, respectarea strictă a actelor normative în vigoare și evitarea implicării politice în funcționarea organelor securității statului reprezintă factori importanți pentru asigurarea stabilității și eficienței acestora.

- Autoritatea și poziția organelor securității statului în cadrul sistemului național de securitate variază în Republica Moldova, Ucraina și România. De asemenea, diferențe există și în ceea ce privește procesul de reorganizare și perfecționare a mecanismelor de control democratic asupra acestor organe. Această diversitate este rezultatul consolidării nivelului democrației în fiecare stat și are în vedere și impactul direct al războiului din Ucraina asupra structurilor actuale de securitate, atribuțiilor lor, procesului de reformare și modificărilor legislative aplicate acestora.
- Educația de securitate joacă un rol esențial în evaluarea valorii și autorității Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova. Este imposibil să discutăm despre modernizarea și transformarea domeniului securității naționale conform standardelor europene fără a menționa importanța pregătirii întregii populații în domeniul securității prin promovarea unei culturi de securitate.
- Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova deține un rol esențial în cadrul sistemului național de securitate. SIS reprezintă fundamentul pentru elaborarea politicilor și strategiilor naționale de securitate, precum și pentru acțiunile ce vizează apărarea și promovarea intereselor de securitate ale statului nostru. Această instituție îndeplinește funcția de a furniza informații necesare securității, prin activități și operațiuni continue desfășurate de către diferitele componente ale sistemului național de securitate, având ca scop informarea factorilor de decizie, care sunt legal împuterniciți să asigure securitatea națională sau aplicarea legii.
- Prioritățile procesului de modernizare a sistemului național de securitate includ ajustarea competențelor Serviciului de Informații și Securitate la cerințele actuale ale mediului de securitate și adaptarea legislației în domeniu conform standardelor

europene. Un aspect important al modernizării SIS este garantarea independenței sale față de alte instituții statale, prin clarificarea funcțiilor de securitate ale statului.

- Disputele politice legate de coordonarea activității SIS între Președinție și Parlament subminează poziționarea instituțională și capacitatea acestui organ de securitate de a-și îndeplini responsabilitățile în asigurarea securității naționale. Republica Moldova nu poate să-și permită să slăbească capacitatea instituțiilor sale de a face față amenințărilor interne și externe prin încălcarea Constituției și dreptului intern în favoarea menținerii puterii de către un partid politic sau în urma alianțelor politice temporare. Această situație afectează principiile democratice, separația puterilor în stat și securitatea națională, mai ales în contextul actual al crizei din Republica Moldova, când conflictele instituționale nu sunt recomandate. În același timp, atribuțiile SIS trebuie să fie exercitate în strictă conformitate cu limitele și competențele legale, asigurând neutralitatea politică, care este esențială.

Capitolul 3 **”Mecanisme instituțional-funcționale de modernizare a sistemului național de securitate”** reflectă rezultatele cercetării privind semnificația funcționalității sistemului național de securitate în condițiile modernizării.

În contextul actual al unui război desfășurat în apropierea Uniunii Europene, fiecare stat, inclusiv Republica Moldova, își dezvoltă mecanisme de modernizare a sistemului său național de securitate. Acestea ar trebui să se bazeze pe tehnici de securitate adaptive și progresive, care să permită sistemului să facă față schimbărilor rapide în mediul de securitate. Procesul de modernizare a sistemului național de securitate al Republicii Moldova este în desfășurare și necesită o coordonare și implicare constantă din partea autorităților și a societății civile. În același timp, evaluarea funcțională a sistemului este de o mare importanță în procesul de modernizare, pentru a se asigura că acesta poate îndeplini eficient rolul său în protejarea securității naționale. Respectivul aspecte sunt analizate în Subcapitolul 3.1 al tezei de doctor intitulat **”Evaluarea funcțională a sistemului național de securitate în procesul modernizării”**.

Subcapitolul 3.2 **”Consolidarea sistemului național de securitate prin prisma dimensiunilor de securitate comunitară: parteneriat și colaborare”** argumentează că Republica Moldova s-a orientat către acquisul comunitar și standardele europene în materie de securitate, folosindu-le ca model de modernizare a sistemului său național de securitate. Ca parte a acestui proces, au fost adoptate o serie de legi și strategii care prevăd reformarea și modernizarea sistemului național de securitate.

Subcapitolul 3.2 **”Mandatul judecătoresc ca mecanism de asigurare a securității: experiența națională și a unor state ale Uniunii Europene”** analizează mandatul judecătoresc conferă organelor de securitate responsabilitatea de a proteja securitatea națională și de a preveni infracțiunile grave, însă aceste competențe trebuie exercitate în limitele legii și cu respectarea drepturilor și libertăților individuale.

Totodată, supravegherea judiciară și controlul democratic sunt esențiale pentru a asigura o abordare echilibrată și proporționată în activitățile de securitate.

Subcapitolul 3.4 **”Concluzii”** include principalele concluzii elaborate în Capitolul 3:

- În cadrul procesului de modernizare a sistemului național de securitate, evaluarea funcțională a acestuia are un rol esențial, deoarece permite identificarea obiectivelor și priorităților de modernizare și asigură monitorizarea progresului în atingerea acestora. Evaluarea funcțională a sistemului național de securitate reprezintă o componentă fundamentală în procesul de modernizare a acestuia, având ca scop asigurarea capacității sistemului de a răspunde cu eficiență la amenințările la adresa securității naționale și de a se adapta la noile evoluții tehnologice și provocări. Astfel, procesul de modernizare a sistemului național de securitate este esențial pentru a se adapta la progresele tehnologice și pentru a răspunde noilor amenințări și provocări cu care se confruntă statul.
- Evaluarea funcțională a sistemului național de securitate implică o analiză complexă și continuă a aptitudinii de planificare și coordonare a acțiunilor de asigurare a securității naționale, a capacității de a răspunde situațiilor de criză și de a gestiona riscurile, precum și a priceperii de a coopera cu partenerii interni și externi, cu scopul de a îmbunătăți capacitatea de a face față amenințărilor la adresa securității naționale și de a asigura o funcționare eficientă a sa. Totodată, evaluarea are scopul de a identifica deficiențele existente în ceea ce privește capacitățile sistemului național de securitate și de a oferi recomandări pentru îmbunătățirea acestora.
- În vederea asigurării protecției statului și a cetățenilor săi împotriva amenințărilor interne și externe, o importanță deosebită o are consolidarea sistemului național de securitate în conformitate cu politicile de securitate comunitară. Aceste politici se referă la inițiativele și acțiunile concertate întreprinse de statele membre ale Uniunii Europene în vederea îmbunătățirii securității lor.
- Pentru consolidarea sistemului național de securitate în contextul politicilor de securitate comunitară, este necesară coordonarea eficientă a colaborării autorităților naționale de securitate. Această coordonare implică schimbul de informații și colaborarea strânsă între organele securității statului. Prin consolidarea acestui mecanism de coordonare se poate asigura o acțiune coerentă și rapidă împotriva amenințărilor, în vederea protejării securității statului și cetățenilor săi.
- Un aspect important al consolidării sistemului național de securitate în cadrul politicilor de securitate comunitară este schimbul de informații și expertiză între statele membre. Aceasta facilitează înțelegerea comună a amenințărilor și permite adoptarea unor măsuri preventive și proactive în fața acestor politici. Consolidarea sistemului național de securitate implică, de asemenea, dezvoltarea capacităților și resurselor necesare pentru a răspunde eficient la

amenințări. Aceasta poate include investiții în tehnologii de securitate avansate, dezvoltarea de competențe și cunoștințe specializate în rândul personalului de securitate, precum și crearea de structuri și mecanisme eficiente de coordonare și gestionare a crizelor. În procesul de consolidare a sistemului național de securitate este important să se țină cont de nevoile și caracteristicile specifice ale fiecărui stat membru. Abordarea trebuie adaptată la contextul național și la amenințările specifice cu care se confruntă fiecare stat. În același timp, trebuie păstrată coerența și coeziunea în abordarea politicilor de securitate comunitară pentru a asigura o securitate eficientă și sustenabilă în întreaga comunitate.

- Îmbunătățirea cadrului legislativ reprezintă un factor esențial în consolidarea sistemului național de securitate. Prin revizuirea și actualizarea legilor existente se poate asigura că acestea răspund în mod eficient la provocările și amenințările actuale. De asemenea, adoptarea de noi legi poate fi necesară pentru a aborda aspecte specifice și pentru a acoperi lacunele identificate în legislația existentă. Un cadru legislativ puternic și coerent trebuie să ofere autorităților de securitate instrumentele și puterile necesare pentru a acționa în mod eficient și în conformitate cu principiile statului de drept. Aceasta implică stabilirea unor norme clare și transparente referitoare la autoritatea, competențele și responsabilitățile organelor securității statului, precum și a limitelor și procedurilor care să asigure protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor. De asemenea, cadrul legislativ trebuie să fie adaptabil și flexibil, pentru a face față evoluțiilor tehnologice și noilor amenințări în domeniul securității. Astfel, se pot emite legi și reglementări care să abordeze aspecte precum securitatea cibernetică, terorismul, criminalitatea organizată și alte amenințări emergente. Îmbunătățirea cadrului legislativ necesită un proces consultativ și participativ, în care experții în domeniul securității, societatea civilă și alte părți interesate să fie implicate. Prin aducerea la zi a legislației și prin crearea unui cadru juridic coerent și robust se poate contribui la consolidarea și modernizarea sistemului național de securitate și la asigurarea protecției eficiente a statului și cetățenilor săi.

Compartimentul „**Concluzii generale și recomandări**” reprezintă o generalizare a argumentelor, ideilor și constatărilor prezentate pe parcursul investigației științifice, a principalelor rezultate obținute, precum și nuanțarea ansamblului propunerilor formulate în domeniul supus cercetării.

CONCLUZII GENERALE SI RECOMANDĂRI

Problema științifică importantă soluționată constă în *determinarea și cercetarea multidimensională a sistemului național de securitate al Republicii Moldova, precum și elucidarea cadrului de modernizare a acestuia în contextul integrării europene, fapt care a determinat formularea unei fundamentări științifice în științele politice, pe acest segment de cercetare, precum și formularea unor propuneri în vederea consolidării securității naționale și aplicării depline a mecanismelor instituțional-funcționale de asigurare a securității.*

Soluționarea acestei probleme a necesitat studierea elementelor constitutive ale sistemului național de securitate, a condiționat identificarea circumstanțelor actuale de înglobare a sistemului securității naționale în cel al sistemului național de securitate, a importanței conceptualizării și practicii de securitate a elementelor sistemului național de securitate (autoritățile centrale ale statului, organele securității statului, societatea civilă, instituțiile ce asigură securitatea economică, socială și politică) și raportul dintre acestea pentru a asigura securitatea națională și stabilitatea statului. Prin aceasta se confirmă ipoteza formulată și faptul că cea mai eficientă soluție de amplificare a procesului de modernizare a sistemului național de securitate este voința politică a guvernării.

Ideile științifice care au fost expuse în lucrare sunt rezultatul activității autorului pe parcursul a opt ani, acestea fiind elucidate în 19 publicații științifice, prezentate la 9 conferințe naționale și internaționale.

Studierea problemei de cercetare ne-a permis să formulăm următoarele **concluzii:**

1. Cercetarea aspectului istoriografic, realizat în Subcapitolul 1.1 al lucrării, sugerează o tranziție de la o viziune tradițională, concentrată exclusiv pe securitatea militară și politică, către o abordare mai largă și integrată a securității naționale, reflectând complexitatea crescândă a amenințărilor și vulnerabilităților la nivel global. Considerăm că aceasta implică recunoașterea importanței tuturor dimensiunilor securității și a rolului diverselor instituții și actori în funcționalitatea sistemului național de securitate.

De asemenea, studiul istoriografic al problemei cercetate ne-a permis identificarea unui cadru epistemologic solid pentru examinarea sistemului național de securitate și a procesului de adaptare a acestuia la sistemul european de securitate, subiect important pentru a înțelege dinamica și complexitatea interacțiunilor dintre diferitele niveluri ale securității. Definițiile sistemului național de securitate, deși se intersectează cu cele ale sistemului securității naționale și ale sistemului internațional de securitate, prezintă particularități care reflectă percepțiile și atitudinile cercetătorilor autohtoni, români și occidentali, fapt ce denotă că comprehensiunea securității nu este unitară, ci influențată de contextul cultural, istoric și geopolitic specific fiecărui stat. Astfel, cercetarea istoriografică evidențiază necesitatea unui cadru

epistemologic integrativ, care să poată cuprinde și armoniza diversele perspective asupra securității. Acest cadru permite nu doar o înțelegere mai profundă a dinamicilor interne și externe, ci și dezvoltarea unor politici și strategii de securitate adaptate contextului actual al mediului de securitate.

Deși literatura de specialitate oferă o bază solidă pentru înțelegerea factorilor care influențează securitatea națională și sistemul național de securitate, reflectând o înțelegere profundă a necesității de adaptare și inovare continuă în domeniul securității, totuși, pentru a spori relevanța și impactul cercetărilor, considerăm că ar fi benefic să se acorde o atenție mai mare integrării diferitelor perspective și abordări, precum și consolidării argumentelor prin studii empirice mai riguroase și printr-o colaborare interdisciplinară mai extinsă.

2. Analiza conceptual-teoretică a procesului de modernizare a sistemului național de securitate în contextul integrării europene, efectuată în Subcapitolul 1.2 al tezei de doctor, denotă câteva aspecte importante. În primul rând, s-a constatat lipsa unei definiții clare și necesitatea completării conceptului de sistem național de securitate, prin stabilirea raporturilor și legăturilor existente între elementele constitutive ale acestui sistem și procesul de asigurare a securității naționale. Acest aspect pune accent pe importanța stabilității sistemului național de securitate și a interacțiunii dintre componentele sale. În al doilea rând, s-a subliniat necesitatea extinderii conceptului de sistem național de securitate pentru a include instituțiile de asigurare a securității economice, politice și sociale, reflectându-se importanța luării în considerare a multiplelor dimensiuni ale securității naționale și recunoașterea faptului că ele sunt interconectate și influențează în mod direct securitatea statului și a cetățenilor săi.

În plus, s-a evidențiat necesitatea extinderii conceptului de securitate națională în studiile de securitate, depășind sfera securității de stat și incluzând securitatea umană. Aceasta implică o focalizare mai largă asupra protecției și promovării bunăstării cetățenilor, luând în considerare nevoile și drepturile individuale în cadrul sistemului național de securitate. Constatările teoretice în cauză subliniază importanța unei abordări comprehensive și integrate în modernizarea sistemului național de securitate, iar prin includerea unor elemente diverse și interconectate, precum societatea civilă, instituțiile de securitate economică, politică și socială, se poate asigura o mai mare reziliență și adaptabilitate a sistemului în fața amenințărilor și provocărilor actuale de securitate.

3. Investigarea contextului structural al sistemului național de securitate, efectuată în Subcapitolul 2.1 al tezei de doctor, relevă necesitatea unei îmbunătățiri instituționale a acestuia, cu accent pe clarificarea rolului Serviciului de Informații și Securitate și extinderea competențelor Consiliului Suprem de Securitate. Această îmbunătățire este esențială pentru a răspunde noilor amenințări din mediul național și internațional de securitate. Iar recente măsuri de includere a Centrului

Național Anticorupție în sistemul organelor de securitate ale statului, spre exemplu, denotă recunoașterea profundă a corupției ca o amenințare directă și gravă la adresa securității naționale.

Un aspect important al sistemului național de securitate este dezvoltarea unui sistem unic de conducere și coordonare a tuturor instituțiilor de securitate națională. Aceasta necesită eforturi integrate și sincronizate din partea tuturor forțelor implicate în asigurarea securității naționale. Pentru a îndeplini aceste cerințe, este necesar să se dezvolte și să se extindă legislația națională, care va oferi un cadru legal și instituțional mai solid pentru funcționarea sistemului național de securitate, asigurând coerență și eficiență în abordarea amenințărilor și provocărilor din mediul național de securitate. Astfel, perfecționarea sistemului național de securitate prin clarificarea rolurilor, extinderea competențelor și dezvoltarea unui sistem unic de conducere și coordonare este esențială pentru a asigura un răspuns adecvat la provocările actuale și viitoare din mediul național de securitate.

4. Modernizarea sistemului național de securitate reprezintă o necesitate atât pentru Republica Moldova, cât și pentru țările vecine – România și Ucraina, argumente aduse în Subcapitolul 2.2 al prezentei lucrări. Asigurarea securității a fost întotdeauna o componentă importantă a politicii de securitate în această regiune, implicând interesele atât ale autorităților centrale ale statului, cât și ale societății civile. Schimbările din mediul internațional de securitate au creat un cadru în care dezvoltarea unui sistem național de securitate eficient devine o cerință fundamentală pentru stabilitatea statului.

Autoritatea și poziția organelor de securitate ale statului variază în Republica Moldova, Ucraina și România. De asemenea, există diferențe în procesul de reorganizare și îmbunătățire a mecanismelor de control democratic asupra acestor instituții. Această diversitate reflectă nivelul diferit de consolidare a democrației în fiecare stat și include impactul direct al războiului din Ucraina asupra structurilor actuale de securitate, atribuțiilor lor, procesului de reformare și modificărilor legislative aplicate acestora.

5. Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova joacă un rol important în sistemul național de securitate, afirmație argumentată în Subcapitolul 2.3 al tezei de doctor. SIS este pilonul principal pentru dezvoltarea politicilor și strategiilor naționale de securitate, precum și pentru acțiunile care apără și promovează interesele de securitate ale statului. Această instituție are responsabilitatea de a furniza informațiile necesare securității, prin activități și operațiuni desfășurate de diversele componente ale sistemului național de securitate, având ca scop informarea factorilor de decizie autorizați legal să asigure securitatea națională și aplicarea legii.

Printre prioritățile procesului de modernizare a sistemului național de securitate se numără ajustarea competențelor SIS pentru a răspunde cerințelor

actuale ale mediului de securitate și adaptarea legislației relevante conform standardelor europene. Un aspect esențial al modernizării SIS este garantarea independenței sale față de alte instituții statale, prin clarificarea funcțiilor de securitate ale statului.

Considerăm că modernizarea sistemului național de securitate implică o schimbare a modului în care SIS interacționează cu cetățenii. Prin implementarea unor politici și măsuri de modernizare se urmărește atingerea unui echilibru între protecția securității naționale și respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor, ținându-se cont de preocupările și așteptările cetățenilor, promovând transparența și încrederea în SIS.

6. În contextul actual al securității, evaluarea funcțională a sistemului național de securitate devine o necesitate imperativă, stipulări argumentate în Subcapitolul 3.1 al tezei de doctor. Menționăm, că de la declararea independenței sale Republica Moldova a parcurs diverse procese de reformă a sistemului său național de securitate, însă niciuna dintre acestea nu a fost dusă până la capăt. Situația geopolitică actuală, caracterizată atât de prezența unui război la hotare, cât și de o intenție clară de aderare la Uniunea Europeană, impune Republicii Moldova necesitatea inițierii unei reforme serioase a sistemului național de securitate. Considerăm că această reformă ar trebui să vizeze consolidarea și modernizarea capacităților de apărare și securitate a statului, adaptarea la noile amenințări și provocări, precum și alinierea la standardele și practicile europene în domeniu. Reforma sistemului național de securitate trebuie să se bazeze pe principii precum democrația, transparența, responsabilitatea și respectarea drepturilor omului, asigurându-se o implicare activă a societății civile, a mediului academic și a experților în acest proces, pentru a obține o perspectivă diversificată și pentru a promova o abordare cuprinzătoare și incluzivă. Prin modernizarea sistemului național de securitate, Republica Moldova își sporește stabilitatea și siguranța internă și își intensifică încrederea partenerilor externi, contribuind la securitatea regională și internațională.

În Republica Moldova autoritățile centrale ale statului au încercat să asigure funcționalitatea sistemului național de securitate prin dezvoltarea și adoptarea de legi și reglementări, dar eficiența generală a acestora este redusă din cauza lipsei unei adaptări sistematice a politicilor de securitate. Este important de menționat că, spre exemplu, documentul fundamental care ghidează reforma sectorului de securitate, Concepția securității naționale a fost elaborat în conformitate cu interesele naționale și obiectivele de acțiune ale Republicii Moldova în relație cu mediul și structurile internaționale, dar este depășit în actualul context internațional și a noii Strategii de securitate adoptate. De asemenea, deși în anul 2023 Serviciul de Informații și Securitate a adoptat un pachet de trei acte normative, considerăm că este necesară adoptarea unui pachet extins de legi privind securitatea națională.

Procesul legislativ trebuie să fie susținut de contribuția din partea tuturor instituțiilor și autorităților de securitate, în special din partea societății civile. Se evidențiază necesitatea unei revizuirii și actualizării a legislației pentru a consolida sistemul național de securitate, asigurându-se că aceasta este în concordanță cu standardele europene și că se respectă drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor. Această reactualizare trebuie să implice o colaborare și consultare amplă între toate părțile implicate, cu accent pe implicarea societății civile, precum a procedat SIS.

De asemenea, cu toate că au fost făcuți pași importanți în direcția implicării societății civile în Republica Moldova, rolul acesteia este încă subestimat. În acest context, considerăm că accentul pus pe societatea civilă și instituțiile complementare asigurării securității devine esențial. Societatea civilă joacă un rol crucial în consolidarea rezilienței naționale și în promovarea unei culturi a securității care implică cetățenii, organizațiile non-guvernamentale și alte entități în procesul de asigurare a securității. Astfel, pentru a îmbunătăți eficacitatea sistemului național de securitate, este necesară o mai mare implicare a societății civile, în scopul abordării mai eficiente a problemelor și amenințărilor actuale.

7. Adaptarea politicilor de securitate la evoluțiile și provocările contemporane este semnificativă pentru asigurarea securității și dezvoltării statului. În acest sens, politica de integrare europeană a statului joacă un rol important în modernizarea sistemului național de securitate, deoarece oferă standarde și bune practici în domeniul securității și promovează colaborarea și coordonarea între state (particularități argumentate în Subcapitolul 3.2 al lucrării). În contextul politicii comunitare de securitate, Republica Moldova tinde să se alinieze la prevederile Politicii Externe și de Securitate Comună, pentru a demonstra angajamentul său față de implementarea normelor și valorilor europene. Opinăm că în mediul european de securitate, Republica Moldova este percepută, în unele cazuri, ca o sursă de nesiguranță, cu probleme precum conflictul transnistrean, corupția, sărăcia, fiind identificate ca surse de vulnerabilitate.

Modernizarea sistemului național de securitate în Republica Moldova implică o abordare comprehensivă, care să includă atât analiza provocărilor interne, cât și cele regionale și globale. Acest proces de modernizare trebuie să ia în considerare nevoile și prioritățile naționale, în timp ce se aliniază cu valorile și standardele europene în domeniul securității.

8. Prin instituirea în cadrul Serviciului de Informații și Securitate a mandatului judecătoresc, se urmărește să se ofere un cadru legal care să permită desfășurarea măsurilor speciale de investigații în afara procesului penal (argumente aduse în Subcapitolul 3.3 al tezei de doctor). Aceasta înseamnă că SIS poate acționa în vederea identificării, prevenirii și înlăturării amenințărilor la adresa securității naționale, fără a fi nevoie ca o infracțiune să fi fost deja săvârșită. Este important de menționat că, în prezent, măsurile speciale de investigații pot fi utilizate doar în cadrul urmă-

ririi penale și doar după săvârșirea unei infracțiuni. Prin introducerea mandatului judecătoresc se dorește extinderea acestor măsuri speciale și aplicarea lor într-un context mai larg, în scopul prevenirii faptelor care ar putea pune în pericol securitatea statului. Trebuie subliniat faptul că SIS nu are competență procesuală și nu dispune de un organ de urmărire penală. Prin urmare, activitatea sa se concentrează pe prevenirea și contracararea amenințărilor prin măsuri non penale, având în vedere obiectivul de a proteja securitatea statului. Introducerea mandatului judecătoresc are ca scop să ofere Serviciului de Informații și Securitate instrumente legale adecvate pentru a-și îndeplini responsabilitățile în domeniul securității naționale, într-un mod eficient și în conformitate cu prevederile legii.

În temeiul studiului realizat și a concluziilor deduse, care confirmă actualitatea și importanța problematicii cercetării, propunem următoarele **recomandări**:

1. *Consiliului Suprem de Securitate*: În scopul transformării acestuia într-o instituție centrală capabilă și responsabilă de coordonarea și consolidarea tuturor politicilor statului în domeniul securității și apărării, propunem formarea unui Departament specializat în analiză și evaluare a riscurilor și amenințărilor de securitate, care să ofere informații și recomandări bazate pe date și analize fundamentate, în rezultatul căreia Consiliul să aibă o abordare unitară și integrată în fața riscurilor și amenințărilor complexe cu care se confruntă Republica Moldova. Acest Departament ar trebui să includă experți în diverse domenii, cum ar fi securitatea militară, politică, cibernetică, economia și relațiile internaționale.
2. *Parlamentului Republicii Moldova*: Recomandăm să evalueze integral legislația existentă în domeniul securității naționale și să o adapteze la cerințele Uniunii Europene, pentru a intensifica capacitatea statului de a răspunde provocărilor actuale, inclusiv amenințărilor cibernetice, războiului hibrid și criminalității organizate. De asemenea, considerăm necesar alocarea de resurse financiare suficiente pentru modernizarea echipamentelor și infrastructurii organelor de securitate a statului, inclusiv pentru dotarea cu tehnologii avansate de monitorizare și analiză.
3. *Guvernului Republicii Moldova*: Recomandăm elaborarea și implementarea complexă a unor programe educaționale în școli și comunități pentru a crește conștientizarea cu privire la problemele de securitate națională și pentru a încuraja o cultură de securitate în rândul cetățenilor. Educația de securitate susținută de către Executiv trebuie să se refere la informarea cu privire la diverse tipuri de amenințări și modurile de prevenire a acestora, instruirea în ceea ce privește comportamentele sigure și responsabile, precum și promovarea valorilor și principiilor fundamentale ale unei societăți sigure. Prin promovarea educației de securitate, considerăm că cetățenii vor deveni parteneri activi în asigurarea securității naționale, contribuind la prevenirea și combaterea amenințărilor.

4. *Președintelui Republicii Moldova*: Recomandăm să diversifice platformele de dialog cu statele vecine și partenerii internaționali pentru a aborda problemele de securitate națională și regională și a coordona răspunsurile la amenințările comune, cât și să încheie tratate care să faciliteze asistența tehnică și financiară din partea partenerilor internaționali pentru modernizarea instituțiilor de securitate și apărare ale Republicii Moldova.
5. *Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova*: Recomandăm dezvoltarea unei comunicări strategice atât în raport cu celelalte organe ale securității statului, cât și între Serviciu și societatea civilă, fapt ce va contribui la o mai bună înțelegere a rolului și a activităților acestuia și la construirea unei relații de încredere între SIS și societate, facilitând schimbul de informații, feedback-ul și implicarea cetățenilor în procesul de luare a deciziilor. Considerăm că aceste măsuri vor consolida eficacitatea și legitimitatea sistemului național de securitate.
6. *Serviciului Vamal al Republicii Moldova*: Recomandăm alinierea legislației naționale cu reglementările vamale ale Uniunii Europene, inclusiv implementarea directivei europene privind controlul și inspecția vamală. În scopul aplicării acestei recomandări considerăm necesară instruirea angajaților SV în tehnicile de inspecție și control conform celor mai bune practici europene, inclusiv identificarea mărfurilor ilegale și evaluarea riscurilor de securitate.
7. *Polizei de Frontieră*: Recomandăm Poliției de Frontieră să accelereze implementarea de bune practici din Uniunea Europeană pentru a îmbunătăți eficiența operațiunilor sale. De asemenea, considerăm necesară creșterea investițiilor în tehnologii moderne, cum ar fi soluții de monitorizare prin drone, care va sprijini PF în gestionarea migrației ilegale, a fluxurilor de persoane și bunuri, contribuind astfel la creșterea securității naționale.
8. *Serviciului Pază și Protecție de Stat*: În scopul unei permanente contribuții la asigurarea stabilității instituționale și la continuitatea activităților guvernamentale, recomandăm SPPS să elaboreze planuri de intervenție bazate pe standardele europene pentru gestionarea situațiilor de urgență, care să includă etapele de reacție, responsabilitățile echipelor de intervenție și modalitățile de comunicare în situații critice, ceea ce va intensifica protecția intereselor naționale și integritatea instituțiilor de stat.
9. *Centrul Național Anticorupție*: Acestei instituții care are atribuția să prevină și să combată corupția pentru a proteja securitatea națională, îi recomandăm să evalueze constant impactul activităților sale asupra securității statului și să ajusteze strategiile conform cerințelor Uniunii Europene, în funcție de evoluția contextului socio-politic și economic.

BIBLIOGRAFIE:

1. ALBU, N. Controlul democratic asupra serviciilor de informații: dileme conceptuale. În: *Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică*, Conferință științifico-practică națională, 8 septembrie 2020. Chișinău, 2020, pp. 60-71. ISBN 978-9975-56-783-1.
2. ALBU, N., CUȘNIR, V. Repere conceptuale și fundamente politico-juridice ale politicii de securitate și apărare națională. În: *Akadosmos: Revistă de Știință, Inovare, Cultură și Artă*. Nr. 4, 2018, pp. 78-87.
3. ALBU, N., MIJA, V., MĂRZAC, E., SANDU, S. *Politica de securitate națională a Republicii Moldova: premize pentru o nouă strategie. Discussion paper*. [online]. Chișinău: Centrul de Informare și Documentare privind NATO în Republica Moldova, 2024. 58 p. [citat 18.04.2024]. Disponibil: <https://mail.google.com/mail/u/0/?tab=rm&ogbl#inbox/WhctKLbFZBmgLSdDvNdDhjpNKRHlqNhrsfXtMnphvWQSGbmKGTdTrqbRRrMLKZGBHvDGrVv?projector=1&messagePartId=0.1>.
4. ALBU, N., VARZARI, V. etc. *Riscuri și amenințări la adresa securității naționale: tehnici de analiză și evaluare*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2019. 136 p. ISBN 978-9975-329804.
5. BENCHECI, M. *Combaterea terorismului și consolidarea sistemului de securitate internațională*: Tz. de doct. în științe politice. Chișinău, 2016. 192 p.
6. BENCHECI, M. Etapele elaborării politicii de securitate și apărare a Republicii Moldova: provocări și soluții. În: *Moldoscopie (Probleme de analiză politică)*. Chișinău: CEP USM, 2012, nr.2 (LVII), pp. 237-240. ISSN 1812-2566.
7. BUSUNCIAN, T. Democratizarea sectorului de securitate – o necesitate a noilor societăți democratice. În: *Politicile de vecinătate ale NATO și UE – Noi dimensiuni pentru cooperarea regională*. Tezele seminarului internațional. Chișinău: Centrul Pro Marshall din Republica Moldova, 2007, pp. 76-85.
8. BUSUNCIAN, T. *Colaborarea internațională a serviciilor speciale în combaterea terorismului*: Tz. de doct. în politologie. Chișinău, 2014. 183 p.
9. BUZAN, B. ș.a. *Security a new framework for analysis*. London: Lynne Rienner publishers, Boulder, CO, 1998. 239 p. ISBN 1555877842.
10. CEBOTARI, S., BUZEV, A. Integrarea sistemului de coordonare a securității frontaliere a Republicii Moldova în sistemul european de supraveghere a frontierelor (EUROSUR) În: *Studii naționale de securitate. Revistă științifico-practică*. 2020, nr. 2 (2), pp. 113-123. ISSN 2587-3822.
11. JUC, V. *Edificarea relațiilor internaționale post-război rece: aspecte teoretico-metodologice și replieri geostrategice*. Chișinău: Institutul Integrare Europeană și Științe Politice al AȘM, 2011. 248 p. ISBN 9789975422253, p. 201.
12. JUC, V., CEBAN, L. Relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană: istorie și actualitate. În: *Simpozion științific internațional „Sectorul serviciilor în sec. XXI: realizări, probleme și perspective”*, 29 martie 2012. Chișinău: Prin Caro, 2012, pp. 23-26. ISBN 978-9975-56-078-8.

13. JUC, V., VARZARI, V. Fundamentarea și diversificarea conceptului de securitate. În: *Administrația publică*, 2012, nr. 1, pp. 132-140. ISSN 1813-8489.
14. KAPLAN, R. *Exit Strategies and State Building*. Oxford University Press, 2012. 352 p. ISBN 978-0199760121.
15. KISSINGER, H. *Diplomația*. București: Editura BIC ALL, 2007. 780 p. ISBN 978-973-571-761-2.
16. LASSWELL, H. D. *National Security and Individual Freedom Hardcover*. Forgotten Books: 2018. 276 p. ISBN 978-0260028648.
17. MANOLACHE, C. Military security – key element of national security. In: *Akademios: Revistă de Știință, Inovare, Cultură și Artă*. Vol. 4, no 35, pp. 134-140. ISSN 1857-0461.
18. MANOLACHE, C. *Organismul militar al Republicii Moldova. Construcția militară și securitatea statului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 386 p. ISBN 978-9975-423991.
19. MORGENTHAU, H. J. *Peace, Security, & the United Nations*. Books for Libraries Press, 1973. ISBN 9780836972320.
20. MUNTEANU, A. Parametrii modernizării Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova. În: *Moldoscopia (Probleme de analiză politică)*, Revistă științifică trimestrială. Chișinău, nr. 4 /LXXXVII), 2019, pp. 122-130. ISSN – 1812-2566.
21. MUNTEANU, A. Transformarea organelor securității statului în procesul de modernizare a țării. În: *Conferința Națională cu participare internațională integrare prin cercetare și inovare*, 10-11 noiembrie 2014. Chișinău, Republica Moldova, 2014, vol. 1, Științe sociale, pp. 186-189. ISBN 978-9975-149-51-84.
22. SACA, V. *Interese politice și relații politice: Dimensiuni tranzitorii*. Chișinău: CEP USM, 2001. 472 p. ISBN 9975-70-044-6.
23. SPRINCEAN, S. Modernizarea domeniului securității ca obiect de studiu și disciplină didactică. În: *Studii naționale de securitate. Revistă științifico-practică*. 2022, nr. 1 (5), pp. 18-28.
24. VARZARI, V. *Asigurarea securității naționale a Republicii Moldova în contextul opțiunii de integrare europeană*: tz. de doct. în științe politice. Chișinău, 2012. 163 p.
25. VARZARI, V. *Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul opțiunii de integrare europeană*. Chișinău: CEP USM, 2014. 171 p. ISBN 9789975974257.

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI DE DOCTOR

în reviste din alte baze de date acceptate de către ANACEC

1. **MUNTEANU, Andrian.** *Modernization of the national security system of the Republic of Moldova: achievements and perspectives.* În: Studia Securitatis, nr. 1, Volume XIV, 2020, Sibiu, Universitatea Lucian Blaga din Sibiu, p.69-83, ISSN 1843-1925, 0,3 c. a., *Index Copernicus*

în reviste din Registrul Național al revistelor de profil

2. **MUNTEANU, Andrian.** *Sistemul informațional în Republica Moldova. Modernizarea acestuia în urma integrării europene a țării.* În: Studia Universitatis Moldaviae, nr. 8 (78), 2014, p. 30-35, ISSN 1814-3199, 0,3 c.a., categoria C.
3. **MUNTEANU, Andrian.** *Consolidarea sistemului securității naționale în contextual aderării Republicii Moldova la Acordul de asociere a Uniunii Europene.* În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), Revistă științifică trimestrială, Chișinău, nr. 1 (LXXX), 2018, pp. 101-114, ISSN – 1812-2566. 0,7 c. a., categoria C.
4. **MUNTEANU, Andrian.** *Parametrii modernizării Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova.* În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), Revistă științifică trimestrială, Chișinău, nr. 4 /LXXXVII), 2019, pp. 122-130, ISSN – 1812-2566. 0,4 c.a., categoria C.
5. **MUNTEANU, Andrian, BENCHECI, Marcel.** *The evolution of legislative dimension of national security policy.* În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), Revistă științifică trimestrială, Chișinău, nr. 4 /LXXXVII), 2019, p. 13-22, ISSN – 1812-2566. 0,6 c. a., categoria C.
6. **MUNTEANU, Andrian.** *Evaluarea funcționalității sistemului național de securitate în procesul modernizării sale.* În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică), Revistă științifică trimestrială, Chișinău, nr. nr. 1 (88), 2020, p. 68-79, ISSN – 1812-2566. 0,6 c. a., categoria C.

Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

7. **MUNTEANU, Andrian.** *Concepția securității naționale a Republicii Moldova în contextul integrării europene.* În: Conferința științifică internațională ”Political science, international relations and security studies”, Sibiu, 2014, p. 456-463, ISSN 2343-7774. 0,4 c. a.
8. **MUNTEANU, Andrian, BENCHECI, Marcel** *Sistemul organelor securității statului Republica Moldova.* În: Materialele Conferinței internaționale Științe politice, relații internaționale și studii de securitate, Sibiu, România, 2016, pp. 351-356, ISSN 2343-7774. 0,3 c. a.

în lucrările manifestărilor științifice incluse în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate din Republica Moldova

9. **MUNTEANU Andrian, KURTSKHALIA, Alexander, BENCHECI, Marcel.** *Impactul reformării organelor securității statului ale Republicii Moldova asupra conștiinței cetățenilor.* În: Conferința științifică internațională ”Știința politică și societatea în schimbare”, Chișinău: CEP USM, 2015, p. 87-95, ISBN 978-9975-71-721-2. 0,4 c.a.

10. **MUNTEANU Andrian**, *Importanța modernizării sistemului securității naționale a Republicii Moldova în contextual evoluției sistemului de securitate internațională*. În: Conferința internațională a AUM “Interdisciplinary aspects of contemporary higher education”. Supliment la Revista de studii interdisciplinare C. Stere, Ed: Vasiliana 98, An 5 (2018), nr. 1-2 (17-18), p. 267-276. ISSN 2457-5550
 11. **BENCHECI Marcel**, **MUNTEANU Andrian**, *Consolidarea securității naționale a Republicii Moldova în contextual fluxului migrațional internațional*. În: Politici și practice ale reglementării migrației în contextul provocărilor moderne. Conferință științifică internațională, 27 ianuarie 2017, Tiraspol, pp. 122-127. 0,3 c.a.
 12. **MUNTEANU, Andrian**, *Transformarea organelor securității statului în procesul de modernizare a țării*. În: Conferința Națională cu participare internațională integrare prin cercetare și inovare din 10-11 noiembrie 2014, Științe sociale, Volumul I, 2014, Chișinău, Moldova, p. 186-189, ISBN 978-9975-149-51-84, 0,2 c.a.
 13. **MUNTEANU, A.**, **BENCHECI, M.** The customs institutions of Moldova. În: Integrare prin cercetare și inovare. Conferința științifică națională cu participare internațională, 9-10 noiembrie 2017, Chișinău, pp.325-329, ISBN 978-9975717014.
 14. **MUNTEANU, A.**, **BENCHECI, M.** *Cadrul legislativ al sistemului național de securitate*. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. Conferința științifică națională cu participare internațională, 7-8 noiembrie 2019, Chișinău, pp. 100-102, ISBN 978-9975-149518. 0,2 c. a.
- Alte lucrări și realizări specifice diferitor domenii științifice**
15. **MUNTEANU, Andrian**, **HÎRBU, Diana**. *Consolidarea sistemului național de securitate în contextual politicilor de securitate comunitară: parteneriat și colaborare*. În: Studii naționale de Securitate. Revistă științifico-practică, nr. 1 (1), 2020, pp. 138-155, ISSN 2587-3822. 0,8 c. a.
 16. **MUNTEANU, Andrian** *Mandatul de securitate ca mecanism de asigurare a securității: experiența națională și practici internaționale*. În: Studii naționale de Securitate. Revistă științifico-practică, nr. 1 (1), 2020, pp. 229-243, ISSN 2587-3822. 0,7 c. a.
 17. **MUNTEANU, A.**, **BENCHECI, M.** *Manifestarea sistemului organelor de securitate în unele state de interes pentru Republica Moldova (România, Ucraina, Federația Rusă)*. În: Materialele conferinței științifico-practice naționale “Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică”, 8 septembrie 2020, Chișinău, pp. 88-104, ISBN 978-9975567831. 0,8 c. a.
 18. **MUNTEANU, A.** *Evaluarea mandatului de securitate prin prisma importanței acestuia pentru Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova*. În: *Materialele conferinței științifico-practice naționale “Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică”*, 8 septembrie 2020, Chișinău, pp. 31-39. ISBN 978-9975567831.
 19. **MUNTEANU, A.** *Sistemul informațional în Republica Moldova: modernizarea acestuia în urma integrării europene a țării*. În: *Studia Universitates Moldaviae*. Chișinău: CEP, USM, 2014, nr. 8 (78), pp. 30-35.

ADNOTARE

Munteanu Andrian. Modernizarea sistemului național de securitate al Republicii Moldova în contextul integrării europene. Teză pentru obținerea titlului științific de doctor în științe politice. Chișinău, 2024.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 326 de titluri, 168 pagini text de bază. Rezultatele sunt publicate în 19 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: sistem național de securitate, modernizare, securitate națională, integrare europeană, mediu de securitate, organele securității statului, Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Serviciul Vamal, Poliția de Frontieră, Serviciul Pază și Protecție de Stat, Centrul Național Anticorupție.

Domeniul de studiu: științe politice.

Scopul și obiectivele tezei: Ținând cont de actualitatea și de gradul de investigare a temei, ne-am propus drept scop efectuarea unui studiu complex privind procesul de modernizare a sistemului național de securitate, realizat prin prisma politicii de integrare europeană a țării noastre. Pentru atingerea acestui scop au fost tratate următoarele **obiective de cercetare:** analiza conceptului, esenței, structurii *sistem național de securitate* și a proceselor aferente, gen securitate națională, mediu de securitate și identificarea complexității acestora în perioada contemporană; prezentarea căilor actuale de modernizare a *sistemului național de securitate* prin prisma procesului de *integrare europeană*; analiza detaliată a elementelor instituționale ale *sistemului național de securitate* din Republica Moldova și elucidarea principalelor lacune de funcționalitate a lor; analiza parametrilor de modernizare a Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova; abordarea specificului modernizării sistemului național de securitate din statele aflate în vecinătatea Republicii Moldova, precum România și Ucraina; cercetarea particularităților și evaluarea funcțională a sistemului național de securitate în procesul modernizării; analiza contribuției politicilor de securitate comunitară în procesul consolidării sistemului național de securitate; studierea modului de aplicare a mandatului judecătoresc în alte state și necesitatea aplicării acestuia în Republica Moldova, ca mecanism de asigurare a securității naționale; elaborarea de concluzii privind procesul de modernizare a sistemului național de securitate, problemele soluționării acestora și formularea de propuneri și recomandări în vederea eficientizării modernizării instituționale și funcționale a acestuia, atât sub aspect teoretic, cât și practic în domeniu.

Problema științifică importantă soluționată constă în determinarea și cercetarea multidimensională a sistemului național de securitate al Republicii Moldova, precum și elucidarea cadrului de modernizare a acestuia în contextul integrării europene, fapt care a determinat enunțarea unei fundamentări științifice în științele politice, pe acest segment de cercetare, precum și formularea unor propuneri în vederea consolidării securității naționale și aplicării depline a mecanismelor instituțional-funcționale de asigurare a securității.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute: Prezenta teză de doctor cuprinde o investigație științifică complexă, monografică aprofundată, consacrată studierii modernizării sistemului național de securitate al Republicii Moldova în contextual integrării europene. În literatura de specialitate autohtonă, subiectul privind modernizarea sistemului național de securitate a fost puțin cercetat, astfel că teza de doctor constituie o lucrare de prospectare științifică a problematicii din acest domeniu.

Importanța teoretică a lucrării: Teza de doctor în științe politice este o investigație monografică cu caracter teoretic și aplicativ în ale cărei pagini a fost efectuată examinarea complexă a modernizării sistemului național de securitate, referindu-ne în mod special la desfășurarea acestui proces în Republica Moldova. Este evidențiat rolul organelor securității statului în procesul de consolidare a securității naționale. Astfel, lucrarea poate constitui un punct de reper în elaborarea politicilor de asigurare a securității naționale.

Valoarea aplicativă a cercetării: Sub aspect aplicativ, teza de doctor reprezintă un studiu de factură interdisciplinară menit să contribuie la elucidarea stării sistemului național de securitate din Republica Moldova și căilor de modernizare a acestuia în condițiile integrării europene a statului. Materialele tezei au o importanță de ordin didactic. Acestea pot fi utilizate la predarea cursurilor normative și speciale pentru specialitățile Studii de securitate, Politologie, Istorie, Relații internaționale – în procesul de instruire a licențiaților, masteranzilor și doctoranzilor în cadrul instituțiilor de învățământ superior.

Implementarea rezultatelor științifice: Investigația se înscrie în direcțiile de cercetare aprobate de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare și de Senatul Universității de Stat din Moldova. Rezultatele cercetării au fost expuse în 19 articole și rezumate științifice, dintre care 8 fără coautor, în publicații periodice și reviste științifice atât din Republica Moldova, cât și din România, Georgia.

ANNOTATION

Munteanu Andrian. Modernization of the national security system of the Republic of Moldova in the context of European integration. Thesis for obtaining the scientific title of doctor in political sciences. Chisinau, 2024.

The structure of the thesis: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 326 titles, 168 basic text pages. The results are published in 19 scientific papers.

Keywords: national security system, modernization, national security, European integration, security environment, state security bodies, Intelligence and Security Service of the Republic of Moldova, Customs Service, Border Police, State Guard and Protection Service, National Anti-Corruption Center.

Field of study: political sciences.

The aim and objectives of the thesis: The aim of the thesis is to approach the complex and in-depth approach to the process of modernization of the national security system in the context of European integration of the Republic of Moldova, analyzed in terms of national and community instruments, doctrinal opinions and practice. To achieve this goal, the following research objectives were outlined: analyzing the concept, essence, and structure of the national security system and its related processes, such as national security and security environment, and identifying their complexity in the contemporary period; presenting current ways to modernize the national security system through the lens of the European integration process; conducting a detailed analysis of the institutional elements of the national security system in the Republic of Moldova and highlighting their main functional shortcomings; analyzing the modernization parameters of the Intelligence and Security Service of the Republic of Moldova; addressing the specifics of the national security system modernization in countries neighboring the Republic of Moldova, such as Romania and Ukraine; researching the particularities and functional evaluation of the national security system in the modernization process; analyzing the contribution of community security policies to the strengthening of the national security system; studying the application of the judicial mandate in other states and the necessity of its application in the Republic of Moldova as a mechanism for ensuring national security; formulating conclusions regarding the modernization process of the national security system, and recommendations for enhancing its institutional and functional modernization.

The important scientific problem that was solved consists of the determination and multidimensional research of the national security system of the Republic of Moldova, as well as the elucidation of its modernization framework in the context of European integration. This has led to the formulation of a scientific foundation in political sciences in this research segment, as well as the formulation of proposals aimed at strengthening national security and the full application of institutional-functional mechanisms in the field.

The scientific novelty of the obtained results: This doctoral thesis includes a complex scientific investigation, in-depth monograph, dedicated to studying the modernization of the national security system of the Republic of Moldova in the context of European integration. In the local literature, the topic of modernization of the national security system has been little researched, so that the doctoral thesis is an action of scientific prospecting of issues in this field.

The theoretical importance of the paper: The doctoral thesis is a monographic investigation with a theoretical and applied character in the pages of which the complex examination of the modernization of the national security system was carried out, referring especially to the development of this process in the Republic of Moldova. The role of state security bodies in the process of consolidating national security is highlighted. Thus, the work can be a point of reference in the development of policies to ensure national security.

The applicative value of research: In terms of application, the doctoral thesis is an interdisciplinary study designed to help elucidate the state of the national security system in the Republic of Moldova and its ways of modernization in the conditions of European integration of the state. The materials of the thesis are of didactic importance. They can be used to teach normative and special courses for the specialties of Security Studies, Political Science, History, International Relations, in the process of training bachelors, master students and doctoral students in higher education institutions.

Implementation of scientific results: The investigation is part of the research directions approved by the National Agency for Quality Assurance in Education and Research and by the Senate of the State University of Moldova. The research results were presented in 19 scientific articles and abstracts, of which 8 without co-author, in periodicals and scientific journals both in the Moldova and in Romania, Georgia.

АННОТАЦИЯ

Мунтяну Андриан. Модернизация национальной системы безопасности Республики Молдова в контексте европейской интеграции. Диссертация на соискание ученой степени доктора политических наук. Кишинев, 2024.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 326 заголовков, 168 страниц основного текста. Результаты опубликованы в 19 научных статьях.

Ключевые слова: Национальная система безопасности, модернизация, национальная безопасность, европейская интеграция, среда безопасности, органы государственной безопасности, Служба Информации и Безопасности Республики Молдова, Таможенная Служба Республики Молдова, Пограничная Полиция, Служба Государственной Охраны, Национальный центр по борьбе с коррупцией.

Сфера исследования: политические науки.

Цель и задачи диссертации: Цель диссертации – осуществить комплексный и глубокий подход к модернизации системы национальной безопасности в контексте европейской интеграции Республики Молдова, проанализированной с точки зрения национальных инструментов и инструментов сообщества, доктринальных мнений и практики. Для достижения этой цели были поставлены следующие исследовательские задачи: анализ концепции, сущности и структуры национальной системы безопасности и связанных с ней процессов, таких как национальная безопасность и среда безопасности, а также выявление их сложности в современный период; представление современных путей модернизации национальной системы безопасности через призму процесса европейской интеграции; проведение детального анализа институциональных элементов национальной системы безопасности Республики Молдова и выявление основных функциональных недостатков; анализ параметров модернизации Службы информации и безопасности Республики Молдова; рассмотрение особенностей модернизации национальной системы безопасности в странах, соседствующих с Республикой Молдова, таких как Румыния и Украина; исследование особенностей и функциональная оценка национальной системы безопасности в процессе модернизации; анализ вклада общественных политик безопасности в укрепление национальной системы безопасности; изучение применения судебного мандата в других странах и необходимости его применения в Республике Молдова в качестве механизма обеспечения национальной безопасности; формулирование выводов относительно процесса модернизации национальной системы безопасности, а также выдвигание рекомендаций.

Важная научная проблема которая была решена, заключается в определении многомерном исследовании национальной системы безопасности Республики Молдова, а также в разъяснении рамок ее модернизации в контексте европейской интеграции. Это привело к формулированию научного обоснования в области политических наук в этом сегменте исследований, а также к выработке предложений, направленных на укрепление национальной безопасности и полное применение институционально-функциональных механизмов в данной области.

Научная новизна полученных результатов: Докторская диссертация включает в себя комплексное научное исследование, углубленную монографию, посвященную изучению модернизации системы национальной безопасности Республики Молдова в контексте европейской интеграции. В национальной литературе тема модернизации системы национальной безопасности мало исследована, так что эта докторская диссертация является научной исследованием проблем в этой области.

Теоретическая значимость диссертации: Докторская диссертация представляет собой монографическое исследование теоретического и прикладного характера, на страницах которого было проведено комплексное исследование модернизации системы национальной безопасности, особенно в отношении развития этого процесса в Республике Молдова. Подчеркивается роль органов государственной безопасности в процессе укрепления национальной безопасности. Таким образом, работа может быть отправной точкой при разработке политики обеспечения национальной безопасности.

Прикладная ценность исследования: С точки зрения приложения, докторская диссертация представляет собой междисциплинарное исследование, призванное помочь прояснить состояние системы национальной безопасности в Республике Молдова и пути ее модернизации в условиях европейской интеграции государства. Материалы диссертации имеют дидактическое значение. Их можно использовать для преподавания нормативных и специальных курсов по специальностям безопасности, политологии, истории, международных отношений, при обучении бакалавров, магистров и докторантов в высших учебных заведениях.

Внедрение научных результатов: Исследование является частью исследовательского направления, утвержденного Национальным агентством по обеспечению качества в образовании и исследованиях и Сенатом Государственного университета Молдовы. Результаты исследования были представлены в 19 научных статьях и рефератах, из которых 8 без соавтора, в периодических изданиях и научных журналах как в Республике Молдова, так и в Румынии, Грузии.

MUNTEANU ANDRIAN

**MODERNIZAREA SISTEMULUI NAȚIONAL DE SECURITATE
AL REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII
EUROPENE**

**Specialitatea 561.01: Teoria, metodologia politologiei;
instituții și procese politice**

Rezumatul tezei de doctor în științe politice

Aprobat spre tipar: 28.08.2024

Tiraj: 50

Formatul hârtiei: A4

Coli de tipar: 2,5

Hârtie ofset. Tipar digital

Comanda nr.113

Tipografia: SRL „Print-Caro”
mun. Chișinău , str. Columna 170
tel.: 069124696